

STORA HINDER MED MÅNGA MÖJLIGHETER:

ATT SAMVERKA KRING KOMMUNIKATION OCH
SAMSPEL FÖR BARN MED OMFATTANDE
FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR

Jenny Wilder, Fil Dr psykologi

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

BARN MED OMFATTANDE FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR

- Kombination av intellektuella och fysiska funktionsnedsättningar
- Ex av diagnoser: CHARGE, Trisomi på kromosom 13, Tetraplexi, utvecklingsstörning i kombination med Cerebral Pares
- Möjligen medicinska svårigheter, särskilt socialt beteende, oregelbunden sömn
- Olika temperament!
- Barnen finns alltid i en social kontext

SAMSPEL HOS BARN MED OMFATTANDE FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR

- Deras samspelelmöjligheter är ofta begränsade till följd av deras funktionshinder
- Barnen uttrycker sig, om än olika i olika situationer
- Nivå av intention i kommunikationen påverkar samspelets form och innehåll

HUR SER KOMMUNIKATIONEN UT HOS BARN MED OMFATTANDE FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR?

- Kommunikerade framförallt med ljud, mimik, kroppsspråk, gester
- Kan ibland ett fåtal tecken
- Kommunikerar olika över situation och dagsform
- Är kommunikativt beroende av andra
- Långsam utveckling av kommunikation, men dock utveckling!

VARFÖR ÄR DET VIKTIGT MED SAMSPEL FÖR BARN MED OMFATTANDE FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR?

- Samspel är utvecklingsbefrämjande
- Utvecklingsbefrämjande samspel = Positivt för utvecklingen, främjar utvecklingen
- Definition: Samspel mellan barnet och dess nära vårdnadshavare, objekt eller aktiviteter som förekommer relativt regelbundet under en längre tid

PÅ VILKET SÄTT?

- Skapar ny erfarenhet eller befäster redan upplevd erfarenhet
- Hjälper barnet att förstå sin omgivning och sig själv mer och mer
- Öppnar upp för nya erfarenheter, ny kunskap = ny nyfikenhet

VAR SKER KOMMUNIKATION OCH SAMSPEL?

- Social kontext- Familj och personal
- Meningsfulla sammanhang
- Reflektion
 - Vad är meningsfulla sammanhang för dessa barn?
 - Varför är just de sammanhangen meningsfulla?

SAMSPEL

Studie över flera år om barn med omfattande funktionsnedsättningar, deras familjer och sociala nätverk

- Barnen var mycket kommunikativt beroende av föräldrar och assistenter
- Densiteten av kunniga kommunikationspartners och antal olika kategorier av personer var låg
- Dessa data var stabila över tid

DANS SOM METAFOR- HUR SER SAMSPELET UT?

- Intervjufråga: När du tänker på metaforen ”samspel är som en dans”, kan du beskriva hur du relaterar till samspelet du och NN har?

- Fler frågor:
NN?

När sker samspel mellan dig och
Hur fungerar samspelet?
Vad är målet med ert
samspel?

Kan du beskriva ett samspel som
fungerade väl?

d:

VARDAGEN

- Samspel upplevs som ett delande av erfarenheter och består av **delad glädje** och **ömsesidighet**
- Lyckat samspel består av längre aktivitet, koncentration, förståelse och glädje
- Föräldrar upplever att samspel med sina barn förekommer **hela tiden** i vardagen
- De är medvetna om sin roll i samspelet och vad de gör för att få det att fungera
- God avläsbarhet och mer hyperaktiv beteendestil hos barnen upplevs som underlättande faktorer

TVÅ PROCESSER I SAMSPelet

- Samspelepartners till barn med flera betydande funktionshinder har en *ledande* och *uppdaterande* roll i det omedelbara samspelet, vilket uppdaterades kontinuerligt beroende på faktorer hos barnet och i miljön
 - Två processer: ledning och uppdatering
-

UTMANING FÖR SAMSPELPARTNERS TILL DESSA BARN

- Samspelepartners behöver ha mycket kunskap om barns sätt att kommunicera
- Samspelepartners referensramar och praxis behöver belysas
- Samspelepartners behöver ha mycket kunskap om barnkarakteristika: temperament, beteende, avläsbarhet
- Samspelepartners behöver ha mycket kunskap om barnets samspel i olika situationer
- Engagemang och lyhördhet särskilt viktigt för ett väl fungerande samspel

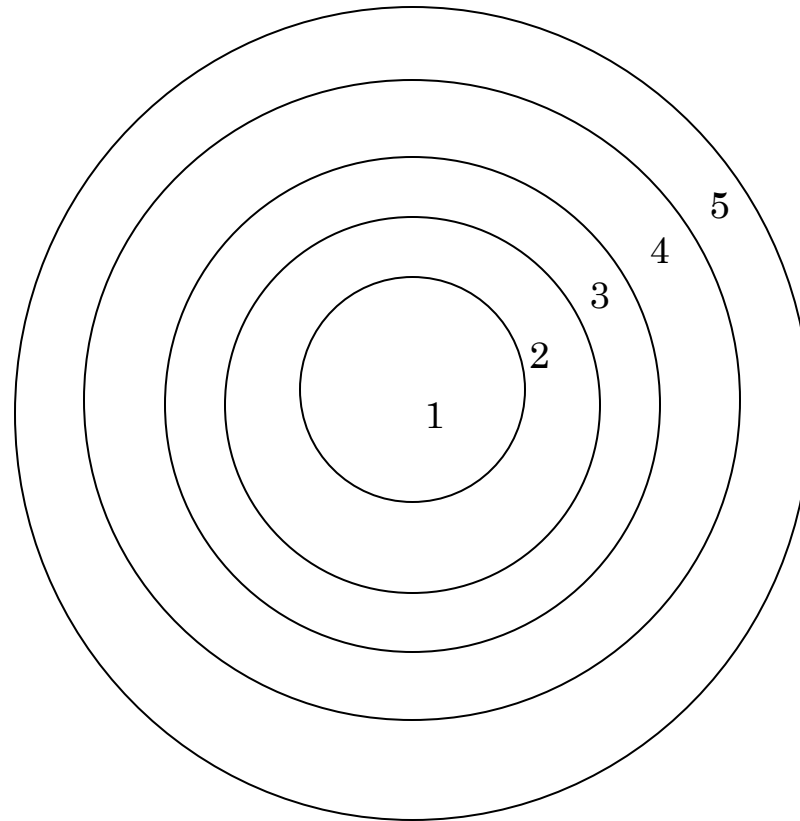

VAR SKER KOMMUNIKATION OCH SAMSPEL?

- Social kontext- Familj och personal
- Kommunikation och samspel sker i meningsfulla sammanhang

HUR SER DE SOCIALA KONTEXTERNA UT FÖR BARN MED OMFATTANDE FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR?

- 1: livspartner
- 2: goda vänner
- 3: bekanta
- 4: professionella
- 5: okända

VARIATION AV RELATIONER OCH SAMMANHANG

Familjen

- Olika familjesammansättningar:
 - Samboende föräldrar, ensamstående mödrar/fäder, helsyskon, halvsyskon, ensam barn
- Olika livssituationer:
 - Arbetsituation, kultur, utbildning, ekonomi, familjehistoria

Professionella och andra

- Personliga assistenter
- Lärare på skola/förskola
- Personal på korttidsboende
- Sjukhuspersonal
- Närmiljön
- Bekanta och släktingar
- Andra barn?

FAMILJERS SYN PÅ SINA SOCIALA NÄTVERK

- Överlag har familjerna många professionella i cirkel 4, $M=45$ med spann mellan 18 till 120.
 - Beror på övrig familj och situation, barnets hälsostabilitet och diagnos specificering, om barnet börjat förskola/skola
- Överlag har barnen $M=41$ med spann 14 till 107, i cirkel 4.
 - Beror på barnets hälsostabilitet och diagnos specificering, om barnet börjat förskola/skola

SOCIALA NÄTVERK - ÖVERLAPP

- Det finns inte alltid samma personer med i barnet resp. familjens sociala nätverk.
- Assistenten och annan personal upplevs för barnet som mycket nära men inte för övrig familj.
- Mor och farföräldrar inte sällan i cirkel 3 för barnet men cirkel 2 för övriga familj.
- Mindre antal barn i barnens nätverk.

SOCIALA NÄTVERK – ÖVER TID

- Fortsatt dåligt överlapp
- Få barn utan funktionshinder, de som finns är syskon, kompisar till syskon och kusiner (cirkel 3, 5)
- Nära assistenter och personal flyttar in i cirklarna för barnen men ej för familjen
- Barnet är kommunikativt beroende av föräldrar och assistenter

PERSONLIGA ASSISTENTER

- Assistenter upplevs vara skickliga i att samspela med barnen
- Barnen är kommunikativt beroende av föräldrar och assistenter
- Assistenter upplevs för barnen som en nära relation men inte alltid för övrig familj
- Assistenter ofta nära barnens första cirkel i det sociala nätverket eller t o m i den
- För barn med omfattande funktionsnedsättningar är det inte ovanligt att ha många personliga assistenter
- Det är inte ovanligt att mamman är personlig assistent till sitt barn

SAMVERKAN

- Vilka ska man samverka med?
- Hur bör samverkan se ut?
- Vad bör samverkan fokuseras på?

- Föräldrar är experter på sina barns kommunikation och samspel!

- Föräldrar är experter?

FOKUS I SAMVERKAN

- Vad handlar samverkan om?
 - Vård och omsorg?
 - Dagens aktiviteter?
 - Kommunikation och samspel?

- Att faktiskt samverka omkring kommunikation och samspel kräver ganska mycket!

SAMVERKAN OM KOMMUNIKATION OCH SAMSPEL

- Material: inspelningar av kommunikation och samspel över situationer
- Grundliga samtal om varandras kunskap och mål med barnets kommunikation och samspel
- Gemensamma övningar tillsammans med barnet
- Dokumentation!

TIPS FÖR SAMVERKAN OM KOMMUNIKATION OCH SAMSPEL

- Diskutera barnets vakenhetsperioder med varandra
- Diskutera uppmuntran och gensvar (när, var och hur)
- Ha samma aktiviteter i alla miljöer, dvs uppmuntra samma sak och på samma sätt hemma, på förskola/skola och på korttidsboendet
- Utgå ifrån barnets egen kommunikation och samspel: arbeta med det som redan finns!

SAMVERKAN

För att samverkan ska fungera behövs:

- Öppenhet och samtal
- Gemensam förståelse om att samspel är viktigt och varför det är viktigt
- Gemensam respekt för varandras kunskap
- Att man känna till den andras situation!

- Reflektion
 - Hur arbetar man mellan barnets miljöer idag?

